

A monetáris politika dinamikája

Főszerkesztői bevezető

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: B20, N01

Kulcsszavak: monetáris politika, Magyar Nemzeti Bank, makrogazdaság, társadalmi hatások

A központi bankok szerepe a 2007-2008-as válság óta ugyancsak felértékelődött. Világszerte meghatározó szerepet visznek nem csak a kereskedelmi bankok konszolidálásában, hanem az államadósság kezelésben, sőt az elhibázott, túlköltekező fiskális politikai kurzusok kiegészítésében is. A 2020-óta tartó, immár negyedik éve zajló válságfolyamatban a legfőbb probléma a vágtató infláció lett. Ennek leküzdésében ugyancsak a nemzeti bankoké a vezető szerep. Az energiatakarékos gazdasági szerkezet, a körforgásos- és zöld gazdasági modell felépítésében ugyancsak. Miközben újabb veszélyek vannak a láthatáron. Matolcsy György elmúlt hetekben kiadott könyvében¹ ilyen válsággerjesztőként definiálja a pandémia újabb és újabb hullámain, vagy annak egyik következményét, a világjárványt követő vásárlási lázat. Ezek a nem túl szerencsés jelenségek csökkentik a megtakarításokat, amely ugyancsak pénzromlásgerjesztő, egyidejűleg a jövőt a jelennek beáldozó jelenség. Az orosz-ukrán háború pedig még mindezekre rátetőzött: európai energiaválság alakult ki Brüsszel elhibázott szankciós politikája következtében. Ennek hazai orvoslásában a Magyar Nemzeti Bank újra (változatlanul) a kedvezőtlen folyamatok ütközőzónájába, egyúttal a megoldási mód-keresés, sőt, a hatékony válságkezelés epicentrumába kerül.

Ha a magyar rendszerváltozás kezdetéig nyúlunk vissza a Magyar Nemzeti Bankról felfesthető kép ugyancsak változatos. Mondhatjuk, korábban sem volt jobb a helyzet, leszámítva a 2010-2019 közötti „aranykorszakot”, amely a magyar állam állampénzügyi terének újjászervezését, s a sikerek gazdag, eseménydús időszakát hozta.

1987-ben került visszaállításra a kétszintű bankrendszer. A Magyar Nemzeti Bankból kikerültek az oda negyven évvel korábban „beállamosított” kereskedelmi bankok. A korai, lakiteleki szellemiség által még determinált kormányzati időszakban el is kezdődött a szociális piacgazdaság építésének időszaka, amely keretei között a rendszert váltó magyar jegybank az önálló gazdálkodási létformát választó mezőgazdasági termelők és a kis-középvállalkozások hitelezésében vezető szerepet vitt. Sőt, az államadósság finanszírozásában is segítette az akkori kormányt. A sötét fellegek azonban már az MDF kormány idején gyűltek, meg is szűnt rövidesen a reálszektor kedvezményes hitelekkel történő refinanszírozása, sőt, később az államadósság hitelezéséből is kivonták a Magyar Nemzeti Bankot.

A teljes magyar gazdaságot a központi bankjától megfosztó lépéseket a jegybanki függetlenség megteremtésével magyarázták, amely mögött az európai uniós csatlakozás folyamatos „lebegtetése” állt. A megtévesztő elvárásokkal és hamis állításokkal szemben

persze biztos állítható, hogy a jegybanki függetlenség akkori, idő előtti megteremtése, a fiskális-kormányzati politikától történő teljes leválasztása, vagyis a refinanszírozási funkcióinak kiiktatása az állami költségvetés túlköltekezését nem akadályozta meg, hiszen a hiány fő oka a költségvetési mérleg bevételi oldalán az adóbevételek alulteljesülése volt. A betelepülő nemzetközi vállalatok ugyanis szinte 100 százalékos adókedvezményeket, sőt letelepedési támogatást kaptak az államtól, miközben a hazai vállalkozásokat aránytalan mértékű adókkal terheltek, melyek teljesítése bizony a fejlesztési, tőkefelhalmozási képességeiket ellehetetlenítette, újabb és újabb hullámokban mentek csődbe. A jegybanki hitelek nélkül maradó kis- és középvállalkozások éppen akkor maradtak kedvezményes kamatozású, hosszabb futamidejű hitelek nélkül, amikor a legnagyobb szükségük lett volna az olcsóbb és kiszámíthatóbb forrásra. Nyugatról özönlöttek be a dömping árazású termékek, ráadásul egyre kisebb vámmal terhelten, amivel a hazai termelők érdemben versenyezni nem tudtak, de a tovább élési és fejlődési esélyük is minimális lett.

Az akkori magyar politikai élet a hazai vállalkozásokat, a hazai középosztályt csak gondolatban, a kormányprogramok szintjén teremtette meg, míg a valóság ennek ellenkezője, a hazai polgárosodás elvetélése lett. Az önálló tulajdonosi létformára, önálló egzisztenciára épülő társadalmi modernizáció, az önálló, jobbára nemzeti-keresztény értékrendet képviselő polgári létforma Magyarországon immár sokadjára „veszendőbe ment”, mondhatni „hamvába hótt”.

Érzéketlenül szemlélte a jegybank a családok és önkormányzatok túlzott mértékű eladósodási folyamatát is, majd, amikor a katasztrofális árfolyamromlás 2008-tól bekövetkezett az akkori Nemzeti Bank nem konszolidált, nem sietett a bajba jutottak segítségére.

Az átfogó történelmi nekrológ kedvéért tegyük hozzá azt is, hogy azok a közgazdászok, akik a rendszerváltozás első negyed évszázadában a jegybank gazdaságtól és társadalomtól eltávolodó gyakorlatát kritizálták, vagy később, amikor az elmaradó devizahiteles konszolidációt hiányolták, akkor e nézeteket képviselők bizony a neoliberális közgazdasági főáramon kívülre kerültek. Tudományos, szakmai karrierjük akadozni kezdett...

Egészen 2013-ig kellett várni arra, hogy Magyarország központi bankja a tevékenységét újra makrogazdasági, össznemzetgazdasági érdeksíkba és társadalmi kontextusba helyezze. Az előző évtizedben véghez vitt Növekedési Hitelprogram több ezer kis- és középvállalkozásnak adta vissza a boldogulás esélyét, azzal, hogy ezzel együtt családok ezreinek jelentett kapaszkodót és biztos pontot. A Nemzeti Bank államadósság-finanszírozást könnyítő monetáris politikája pedig jelentősen csökkentette az államadósság GDP-arányos mértékét, ezer milliárdokkal mérsékelte az államadósság után fizetendő kamatokat. Ezek erőteljes könnyítést jelentettek a magyar állam, végső soron a magyar gazdaság és társadalom számára. Már az előző évtized végétől egyre erősebb hangon fogalmazta meg a Magyar Nemzeti Bank a gazdaság korszerűsítésének, a kis- és középvállalatok hatékonyságának növelésére vonatkozó javaslatát. Egyre határozottabb vélemények érkeznek a Nemzeti Bankból az energiabiztonság, a hatékony mezőgazdasági szerkezet kialakítására vonatkozóan. Visszatetsző, hogy akik évtizedeken át hibás jegybankpolitikát vittek, manapság éppen ők kritizálják a legerősebben a jelenlegi Magyar Nemzeti Bank vezetés monetáris politikáját.

A Polgári Szemle e lapszámában közzétett, Nemzeti Bankból érkezett írásokat érdemes tehát e szemüvegen keresztül is elolvasni. Mert e tanulmányokból választ kapunk arra, hogy mit tesz most a jegybank a gazdaság és társadalom egészségért. S gondolkodjunk el azon is, hogy mit tenne egy olyan korábbi jegybank a jelenlegi helyzetben, amely az országra erőltetett IMF és Világbanki elvárások kritikátlan kiszolgálója volt. Mit tenne egy olyan jegybank, amely a korábbi kormányzati megszorító gazdasági csomagok kivitelezésének „fővédnöke” volt? Mit tenne egy olyan korábbi jegybanki vezetés, amelynek asszisztálása mellett az ország eladósodott, súlyos kockázatú devizahiteleket vett fel, és érzéketlenül nézte a devizahiteles családok devizaadósságban vergődését?

Az infláció minimális szintre történő leszorításának szándéka, mint ahogy az Orbán Viktor miniszterelnök úr részéről megfogalmazódott, az elhibázott brüsszeli szankciós politika enyhülésén túlmenően igényli azt is, hogy a magyar gazdaság a hathatós versenyképesség irányába elmozduljon. Hatékonyabbak, termelékenyebbek, jövő-orientáltak és energia-takarékosabbak legyenek a kis- és középvállalatok. Élelmiszerből legyünk önellátók. Termeljünk többet, okosabban, s építsük újra a magyar élelmiszeripart. Ehhez adjunk adókedvezményeket, alacsony kamatozású, kedvező kondíciók mellett hiteleket. Energiából termeljünk többet, fogyassunk kevesebbet. Építsünk szélenergia-beruházásokat, használjuk a vízi energia előállítás lehetőségét. Ezekhez legyenek alacsony energiaigényű beruházások, energiatakarékos lakóházak. Az energiatermelést, s a kevesebb energiahasználatot is adókedvezményekkel, támogatásokkal mozdítsuk elő.

S mindezek hatására olyan teljesítményeink legyenek, amelyek jórészt saját erőből, saját szervezés által biztosíthatók, vagyis a fenntartható gazdaság irányába tegyünk határozottabb lépéseket! A növekedés mellett a pénzügyi egyensúlyt is teremtjük újra, mint az előző évtizedben, államháztartási, önkormányzati, vállalati és családi-háztartási szinteken egyaránt. S legfőképpen – hogy a fő kihívásra visszaaljak a minimális szintre leszorított infláció által teremtünk stabil gazdasági környezetet.

A XVIII. évfolyam 4-6. magyar nyelvű lapszámában ehhez az újraépítéshez fogalmazzunk meg módszertanilag is alátámasztott, tudományos metodikával felvértezett dolgozatokat.

Érdemes Polgári Szemlét olvasni!

Budapest, 2023. február 10.

Prof. dr. Lentner Csaba egyetemi tanár
a *Polgári Szemle* főszerkesztője

JEGYZETEK

¹ Matolcsy György (2022): Az idő mintázatai. Az 1940-es és 1970-es évek újraélése. Pallas Athéné Könyvkiadó. A hivatkozott gondolat A válság mintázatai című részből. 25. o.